№ 30 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 18 **1904** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 18 № 30

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է [illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարում են միայն իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄԱՐԿՈՍ ԵՍԱՅԵԱՆ ԴՕԼՈՒԽԱՆԵԱՆԸ, հնարաւորութիւն չունենալով անձամբ շնորհակալութիւն յայտնել այն անձերին, որոնք յարգեցին նրա անմոռանալի ամուսնու յիշատակը՝ սրանով իր և իր որդիների անունից խորին և անկեղծ երախտագիտութիւն է արտայայտում բոլորին, որոնք նրա վշտին մասնակցեցին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկացիները Հեռաւոր Արևելքում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Երևանից. Նամակ Ղրիմից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ բողոքականները Թիւրքիայում։ Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Եապօնիա, Կօրէա, Չինաստան։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

Մեր ընթերցողները նկատած կը լինեն, որ Հեռաւոր Արևելքի գործերով չափազանց շահագրգռված են Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներում։ Այնտեղ այնպիսի ուշադրութեամբ և այնպիսի յուզմունքով հետևում են պատերազմական բեմից եկող լուրերին, որ կարծես իրանք ամերիկացիները կազմում լինէին պատերազմող կողմերից մէկը։ Եւ զարմանալի չի լինի, եթէ պատերազմական գործողութիւնների բարդանալու ժամանակ ամերիկացիները առաջիններից լինեն, որ խառնվեն պատերազմին և հանդէս բերեն մի շարք ծանրակշիռ պահանջներ։

Ի՞նչ է պատճառը ամերիկական այդ դիւրագրգռութեան. միթէ քաղաքական և նուաճողական հաշիւները, միթէ միջազգային ազդեցիկ դեր կատարելու ցանկութիւնը։

Ոչ. ամերիկացիների գլխաւոր շարժառիթը տնտեսական շահերն են, որոնց նրանք տալիս են շատ մեծ կարևորութիւն Հեռաւոր Արևելքում։ Ամերիկացիները նայում են Հեռաւոր Արևելքի վրա իբրև այնպիսի մի տարածութեան վրա, որ թէ պէտք է ծառայէ ինչպէս մի մեծ և ընդարձակ շուկայ ամերիկական ապրանքների վաճառահանութեան համար և թէ ներկայանայ, իբրև մի ասպարէզ ամերիկական դրամագլուխների գործադրութեան համար։ Եւ արդարև՝ ամերիկացիները վերջին տարիների ընթացքում հաստատել են գործակալութիւններ Հեռաւոր Արևելքի նշանաւոր կենտրոններում և սկսել են մի քանի անտառագործական և հանքագործութեան ձեռնարկութիւններ։ Նրանք հաստատում են և հիւպատոսութիւններ զանազան տեղերում, որպէս զի կարողանան ամեն կերպ պաշտպանել ամերիկահպատակների շահերը։

Ռուսաստանը իր կողմից յայտնեց Միացեալ Նահանգներին, որ նա դէմ չէ ամերիկական հիւպատոսութիւններ հաստատելուն, միայն թէ Մանջուրիայի վերաբերութեամբ Ամերիկան պէտք է համաձայնութիւն վերցնէ Չինաստանից, իսկ Լաօդունի թերակղզու հարաւային մասի վերաբերութեամբ պէտք է աչքի առաջ ունենայ ներկայ պատերազմական դրութիւնը, որը բացառիկ հանգամանքներ է ստեղծում այդպիսի հարցերի քննութեան և վճռադատութեան համար։

Ամերիկան շտապում է տեղեր գրաւել իր առևտրի և արդիւնագործութեան համար, որովհետև ուրիշ պետութիւններ էլ՝ մրցութեան մէջ լինելով, աշխատում են իրանց ձեռքը գցել երկրագնդի այն հողերը, որտեղ դեռ սեփական արդիւնագործութիւնը թոյլ է, գործարանական կեանքը դեռ չէ զարգացել և պէտք է զգացվում գործարանական արդիւնքներ բերելու ուրիշ երկրներից։ Ամերիկան մեծ յոյսեր ունի Հեռաւոր Արևելքի վրա և նրան նկատում է իբրև մի երկիր, որ տրամադրելի պէտք է ճանաչել ամերիկական դրամագլուխների և նախաձեռնութեան համար։

Սակայն, որպէս զի բոլորը կարողանան օգտվել Արևելքից՝ կարևոր է, որ պետութիւնների յարաբերութիւնները պարզ կերպով որոշվեն՝ թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար։ Դժբաղդաբար պատերազմական գործողութիւնների վաղաժամ սկսվելը խանգարեց խաղաղ ճանապարհով կարգադրելու վիճելի խնդիրները։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Փետրվարի 5-ին

Մեր քաղաքն ունի երկու գրադարան-ընթերցարան հասարակութեանը կարդալու նիւթ մատակարարելու համար։

Մէկը նոր է, քաղաքի վերին մասում. «Խանլըբաղ» թաղում, քաղաքային վարչութեան մօտ և կոչվում է «հասարակաց գրադարան-ընթերցարան»։

Միւսը հին է, քաղաքի ցածի մասում, «Շըհթաղում», բուլվարի հանդէպ, կլուբի շինութեան մէջ և կոչվում է «կլուբի գրադարան-ընթերցարան»։

Մէկում տիրում է կարգ, կանոն և մաքրութիւն. հիմնարկութիւնը ծառայում է իր բուն նպատակին։

Միւսում տիրում է քաօս, խառնակութիւն և հիմնարկութիւնը ծառայում է կլուբի անդամներին որպէս ասելու, խօսելու, զրպարտութիւններ տալու, յաճախ բամբասելու ժողովատեղի։

Մէկում սեղանների վրա երևում են լրագիր թերթերն ու ամսագրերը կարգով շարված և ազատ. միւսում՝ ասիական «փալախկաների» և «գնդան» տախտակների վրա կողպէքով փակված, խառնիխուռն իրար վրա թափթփած, ճմռած, պատռած։

Մէկում առաւօտվանից մինչև ժամը 2-ը և երեկոները մինչև 9-ը նստած աշխատում է մի համեստ օրիորդ, որ միշտ և առանձին բաւականութեամբ, կարծես ուրախանալով, որ դուք հետաքրքրվում էք ընթերցանութեամբ, տալիս է ձեզ գրքեր և հարկաւոր բացատրութիւններ. իսկ միւսում այդպիսի բան չը կայ. ընթերցարանը թողնված է «լակէյների» խնամքին. միայն երեկոները յայտնվում է գրադարանապետը, նստում է իր սեղանի մօտ և հանում պահարաններից մէկ երկու ուզած գրքեր, վռազ վռազ գրում՝ ստորագրում, տալիս տիրոջը։

Մէկում գիրք տուն տանողների թիւը օրից օր աւելանում է և ընթերցողներն ու նոր գրքերը շատանում. միւսում, ընդհակառակը, ով մի անգամ գիրք է վերցնում, միւս անգամ «զալաթ» է անում և «խալֆին» չէ նեղութիւն տալիս. տարած գրքերն էլ ամիսներով փտում են սրա նրա տանը և գրադարանի գրքերը նուազում. մանաւանդ որ նոր գրքեր բերել տալը 10 տարին մի անգամ հազիւ է պատահում։

Մէկում յաճախորդներն ու գիրք վերցնողները հասարակ արհեստաւորներ, մանր ու խեղճ առևտրականներ, պարապ երիտասարդներ են, այսպէս ասած «հասարակ դասակարգը»։

Միւսում՝ բարձր և ունևոր դասակարգը։

Ամփոփումն ու եզրակացութիւնը թողնում ենք ընթերցողին։

Տ. Խ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵԱՊՕՆԻԱ, ԿՕՐԷԱ, ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Չինօ-եապօնական պատերազմը 1894-ին

—

Բնականաբար պատերազմը պէտք է սկսվէր թէ ծովի և թէ ցամաքի վրա։ Առաջին անգամ թշնամիներն իրար պատահեցին 1894-ի յուլիս 25-ին՝ ծովի վրա։ Եապօնացիք կատարեալ յաղթութիւն տարան։ Նրանք գերի բռնեցին մի հատ չինական զրահակիր, մի հատ էլ զինուորներով լիքը փոխադրող նաւ ընկղմեցին։

Ցամաքի վրա գործն սկսվեց յուլիսի 29-ին։ Եապօնական բանակի ղեկավարն էր Գերմանիայում կրթված գեներալ Օշիման։ Սա չինացիներին դուրս քշեց իրանց ամրացած, բերդանման բանակից՝ Սէիկվանիայում, Ասանայի մօտերը (Սէուլից ու Չէմուլպօից մի քիչ հարաւ) և ստիպեց նրանց փախչել Կօրէայից դէպի Մանջուրիա։

Այլ ևս զուր էր աշխատում ու տքնում Պեչիլի նահանգի փոխարքան՝ չինական ամենամեծ դիպլոմատը XIX դարի վերջում՝ Լի-Հունգ-Ջանգը՝ բարձրացնել իր հայրենիքի զինուորական բանակը և նաւատորմը... Արդէն ուշ էր։

Եապօնական նաւատորմը դիմեց շուտով Վէյ-Հայ-Վէյ նաւահանգիստը (այժմ անգլիական), լաւ ուսումնասիրեց նրա ծովային պայմանները, ապա դարձաւ Պօրտ-Արտուրի մօտերը և նրանից մի քիչ հիւսիս-արևմուտք մի կղզի գրաւեց։

Յուլիս-օգոստոսն անձրևային ամիսներ են այդ կողմերում։ Սեպտեմբերին եապօնական բանակի հրամանատարը՝ կոմս Եամագատան իր երկու գեներալներով՝ Օշիմա և Նօզգու, Սէուլից դիմեց դէպի հիւսիս։ Սեպտ. 15 և 16-ին երկու բանակները պատահեցին Փինգ-Եանգի մօտ (Սէուլից 245 վերստ հեռու)։ Չինական բանակի առաջնորդներն էին Վէյ, Յօ և Իէհ գեներալները։ Այդ կռւում չինական բանակը կորցրեց 14,000 մարդ—մեռած, վիրաւոր և գերի միասին։ Յօ և Իէհ գեներալներն էլ սպանվեցին։ Եապօնացիները Եամագատային անուանեցին «եապօնական Մօլտկէ»։

Սեպտեմբերի 17-ին, Եալու գետի բերանի մօտերը թշնամիներն իրար հանդիպեցին ծովի վրա։ Չինական ծովապետ քաջ Տինգան, օգնական ունենալով իր հետ գերմանացի մայոր ֆօն-Հաննեկէնին՝ ուզեց ցամաք հանել իր բանակը, բայց եապօնական ծովապետ Իտօն յաղթող հանդիսացաւ. չինական 5 նաւեր խորտակվեցին կամ բոլորովին փչացան. նաւատորմի մի մասը ապաստան գտաւ Պօրտ-Արտուր չինական ամուր նաւահանգստում, իսկ յետոյ էլ նահանջեց դէպի Տակու։

Ցամաքի վրա՝ Փինգ-Եանգի յաղթութիւնից յետոյ, Եամագատա մարշալի բանակն ուղղվեց դէպի Վիչժու, այնտեղից էլ դէպի Մուկդէն, Մանջուրիայի մայրաքաղաքը, չինական տիրող հարստութեան սրբազան քաղաքը կամ հայրենի օջախը (ներկայ տիրող ցեղը Պեկինում մանջուրական-թաթարական ծագումից է)։ Չը նայելով երկրի դատարկութեանը, աղքատութեանը, տարածված բոլոր վարակիչ հիւանդութիւններին ու եապօնացիների համար բաւական դաժան ցրտերին՝ եապօնական բանակն ամեն կողմ ջարդում էր չինական բանակներին։ Մարշալ Եամագատան հիւանդացաւ, նրա տեղ նշանակվեց գեներալ Նօզգու և եապօնացիները նոր ու նոր յաղթութիւններ տարան։

Եապօնական երկրորդ բանակը՝ Օեամա մարշալի առաջնորդութեամբ՝ նաւեց դէպի Տալիէն-Վանի ծոցը և դուրս եկաւ Լեաօ-Տունգ թերակղզին, Սէկկիօս քաղաքը, Պօրտ-Արտուրից մի քիչ հիւսիս-արևելք։ Այդտեղից մարշալ Օեաման և Իտօն—ծովից ու ցամաքից յարձակվեցին Պօրտ-Արտուրի վրա։ Նոյեմբերի 19—22-ին, մի քանի կատաղի և արիւնահեղ յարձակումներից յետոյ՝ բերդն առնվեց։

Օեաման վճռեց այդտեղից գնալ և միանալ Մանջուրիայում գործող իրանց բանակի հետ, որը մի շարք յաղթութիւններ տանելով չինական զօրքերի վրա, տիրել էր Նիւ-Ջուանգին, Ին-Կօուին և Ջենշօտաին։ Նօզգու գեներալն այդքան յաղթանակների փոխարէն մարշալութիւն ստացաւ։

Այսպիսով Լեաօ-Տունգ թերակղզին ընկաւ եապօնացիների ձեռքը, բայց նրանք դրանով չը բաւականացան, այլ ուզեցին տիրել և Շան-Տունգ թերակղզուն, որը գտնվում է Պեչիլիական ծոցի հարաւում։ 1895-ի յունվար 19—20-ին Տինգ-Չէու-Ֆու նաւահանգիստը ռմբակոծելուց յետոյ՝ նրանց նաւատորմը ափ հանեց երրորդ եապօնական բանակը Ինգ-Ջինգ ծոցում, 50 վերստի վրա Վէյ-Հայ-Վէյից։ Վէյ-Հայ-Վէյը՝ Պօրտ-Արտուրի նման մի ամուր ծովածոց ու բերդ է պեչիլիական ծովի հարաւում։ Չինական նաւատորմի մի մասը, ինչպէս ասացինք՝ քաշվել էր Պօրտ-Արտուր, որին տիրեցին եապօնացիները, իսկ միւս մասն ամբացել էր այդտեղ—Վէյ-Հայ-Վէյում։ Օեամա մարշալը և Իտօ ծովապետը յարձակվեցին նրա վրա ծովից ու ցամաքից։ Յունվարի 30-ից մինչև փետրվարի 5-ը եապօնացիները մէկը միւսի ետևից գրաւեցին Վէյ-Հայ-Վէյի զօրեղ ամրութիւններին, քաղաքին և դիմացի Լիւու-Կունգ-Տաօ կղզուն։ Չինական նաւատորմը փակվեց մնաց ծովախորշում և փետրվարի 13-ին (1895) անձնատուր եղաւ, չը գտնելով ուրիշ ոչ մի ելք։ Տինգ ծովապետը, Ջանգ գեներալը և 22 նաւապետներ անձնասպանութիւն գործեցին, որպէս զի չը տեսնեն իրանց նաւերը թշնամու իշխանութեան տակ։ Մարտ ամսի վերջերին եապօնացիները տիրեցին Պեսկատօրիան կղզիներին և այնուհետև չինական բոլոր ծովափերը վտանգի մէջ էին։

Եապօնիան և Եւրոպան։ Սիմօնօսակիի դաշնագիրը (1895). Չինաստանն զգաց իր անզօրութիւնը։ Ասիական գոռոզութիւնը, որ այնքան յատուկ է փակ մնացած ազգերին, կոտրվեց։ Չինական կայսրը կամ Բօգդիխանը՝ Կվանգ-Սուն, պրինց Կօնգը, Պեչիլիի փոխարքայ Լի-Հունգ-Ջանգը և չինական արտաքին գործերը վարող բարձրագոյն խորհուրդը կամ Ցունգ-Լի-Եամէնը ստիպված՝ դիմեցին Եւրոպային և խնդրեցին նրա միջամտութիւնը դեռ ևս 1894-ի նոյեմբերից սկսած։ Ռուսաստանը, Ֆրանսիան, Անգլիան, Սպանիան, Գերմանիան և Միացեալ-Նահանգները չէին կարող անտարբերութեամբ նայել Եապօնիայի արած ահագին քայլերին։ Եապօնիան այդ յաղթութիւններով իր ձեռքն էր առնում ամբողջ Հեռաւոր Արևելքը—դառնում էր մի տեսակ ղեկավար ու տէր այդ կողմերում։ Այն ինչ դա ամենևին ձեռնտու չէր եւրոպական մեծ պետութիւնների և Միացեալ-Նահանգների շահերին։

Իսկոյն սկսեցին լրագիրներում լուրեր երևալ, որ եթէ Եապօնիան սպառնայ Նանկինին կամ Շանգհային, Անգլիան պէտք է գրաւէ Ջուսան կղզիները, Շանգհայից միայն 150 վերստ դէպի հարաւ։

Չինաստանն ուղարկեց Եապօնիա իր ամենանշանաւոր դիպլոմատին՝ Լի-Հունգ-Ջանգին, լիազօրութիւն տալով նրան թէ զինադադար և թէ վերջնական խաղաղութիւն կնքելու։ Կօրէական նեղուցի կորէական ափի վրա ընկած է Ֆուզան քաղաքը, իսկ եապօնական ափի վրա՝ Ֆուզանի դիմացը՝ Սիմօնօսակի փոքրիկ քաղաքը։ Ահա այդտեղ սկսվեցին բանակցութիւնները։ Բաւական երկար բանակցութիւններից յետոյ՝ 3 շաբաթով զինադադար կնքվեց Մանջուրիայում, Պեչիլեան ծոցում և Շան-Տունգում, այն ինչ թէ Ֆուզան կղզում և թէ միւս ափերի վրա թշնամական գործողութիւնները պէտք է շարունակվէին։

ՆԱՄԱԿ ՂՐԻՄԻՑ

Արմեանսկ, փետրվարի 9-ին

Վարդանանց տօնը այս տարի մեզ մօտ մի առանձին շքեղութեամբ կատարվեց: Եկեղեցում պատարագից յետոյ Օգս. քահ. Հայրունին մի քանի խօսքով երկսեռ բազմութեան բացատրեց ս. Վարդանանց նշանակութիւնը: Քարոզից յետոյ քահանան յայտնեց Թեմակալ առաջնորդից ստացված հեռագրի մասին, որով վերջինս պատուիրում էր գոհաբանական մաղթանք կատարել Թագաւոր Կայսրի երկարակեցութեան և սկսված ռուս-ճապօնական պատերազմի մէջ ռուսաց զէնքին յաղթութիւն մաղթելու համար: Այդ մասին էլ մի քանի խօսք ասելով՝ ծնկաչոք մաղթանք կատարեց բազմութեան ներկայութեամբ:

Եկեղեցուց բազմութիւնը դիմեց ուսումնարանի դահլիճը, որը հանդէսի առիթով շքեղ զարդարված էր վարժուհի տիկին Հռիփսիմէ Տէր-Ենոքեանի և օրիորդ Ա. Եսայեանի ջանքերով: Գրական բաժինը, որը թէ հարուստ էր և թէ նոր՝ քաղաքացիների համար՝ աջող անցաւ: Երգվեցան միաձայն, երկաձայն և եռաձայն երգեր աղջկերս գրողի ղեկավարութեամբ: Ընդհանրապէս հանդէսը լաւ անցաւ և հասարակութիւնը գոհ սրտով հեռացաւ:

Աւելորդ չենք համարում մի քանի խօսք էլ հեռաեալի մասին ասել: Քաղաքումս պօստ ամեն օր չէ ստացվում, այլ շաբաթվայ մէջ չորս անգամ միայն (հարաւայինը՝ Սիմֆերօպօլից, իսկ հիւսիսայինը՝ Կախօվկայից). բայց ձմեռները խոր ու անտանելի ցեխի պատճառով պօստը միշտ ուշանում է, ոչ միայն ժամերով, այլ նոյն իսկ օրերով, որովհետև երկաթուղի կամ կանօնաւոր պօստային ճանապարհ չը լինելով, միաձի կամ երկաձի պօստային կառքը հազիւ է կարողանում մեզ հասցնել պօստը: Ամբողջ աշխարհը այժմ հետաքրքրութեամբ հետևում է Հեռաւոր Արևելքի պատերազմական գործողութիւններին և օրը մի քանի անգամ հեռագիրներ է սպասում, մինչդեռ խեղճ արմեանսկցիներս մատնված ենք օրերով «բէխաբերութեան»: Մեր քաղաքագլուխ պ. Ա. Դաբախեան ցանկանում էր հանգամանկութիւն բանալ և հաւաքված գումարներով ամեն օր հեռագիր ստանալ քաղաքում. երանի այդ ցանկութիւնն իրականանար:

Քաղաքի ցեխը աւելի խոր ու անանցանելի է: Երևակայեցէք, թէ ինչ չարչարանքների կը լինի մատնված քաղաքացին, երբ քաղաքում մի հատ քաղաքային ֆայէտօն չը կայ, իսկ բեռնակիր սայլեր էլ հազիւ են ճարվում:

Խաչ. Տէր-Ենոքեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, փետրվարի 6-ին

Օրերս ստացայ Լեւոն Խանսամանեանի հեղինակած եւ Ստեփան Պօղոսեանի հրատարակած՝ «Տէր-Մաթոյ եւ իր զոհերը. եղերական վէպ. I հատոր» վերնագրով գրքոյկը: Այդ գրքոյկը, անշուշտ, կուղարկվի խմբագրութեանդ եւս: Ուստի պարտքս եմ համարում յայտնել խմբագրութեանդ, որ այդ գրքոյկը ծնունդ է հեղինակի եւ հրատարակչի՝ նուաստիս դէմ ունեցած անձնական թշնամութեան,—թշնամութիւն, որն աճել—22մեցրել է հակառակորդներիս մինչեւ այն, որ սրանք՝ անձնականին յագուրդ տալով՝ գալիս են ապականելու գրական անդաստանը զազիր պասկվիլով: Այսպէս, արտաքինի եւ արտաքին (տեղային եւ այլն) հանգամանքների նկարագրութեան, «Տէր-Մաթոյ—Նազարեանց Տէր-Գոգոր» մականուան տակ ներկայացրած է հանգուցեալ հայրս՝ Գրիգոր քահանան, «Վիրապ» մականուան տակ ներկայացրած եմ ես, «Արքազան» անուան տակ՝ Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Սմբատեանը, «Նուբար» մականուան տակ՝ այրի մայրս. ապա՝ մեր ամենքին՝ պասկվիլեանտների այլանդակ քարոյականին յատուկ սանձարձակութեամբ խուրացրած են ինչ-ինչ կեղտեր:

Ողորմելի՜ հակառակորդներ... Ափսոս գրական անդաստան...

Բժ. Ս. Շահ-Նազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հանգուցեալ իշխան Բեհբութեանի ժառանգները յայտնել են Թիֆլիսի արհեստաւորների աւագին, որ իրանք ուզում են յաւերժացնել հանգուցեալի յիշատակը, նուիրելով հիմնված արհեստաւորների գանձարանին այն գումարի մի մասը, որ հանգուցեալի կտակի համաձայն՝ պէտք է բաժանվի զանազան հիմնարկութիւններին:

—

Թիֆլիսի նահանգական դատարանի պրօկուրօրը ներկայացրել է Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը հանգուցեալ Յարութիւն Յովհաննիսեան Շամխարեանի կտակի պատճէնը, որից երևում է, որ հանգուցեալը կտակում է քաղաքին իր հետևեալ թէ շարժական և թէ անշարժ կայքերը. 1) երկյարկանի տուն, որը գտնվում է Լէրմօնտօվսկայա փողոցի վրա. 2) 13,000 քառակուսի սաժէն հող, որը գտնվում է Աստրախանում. 3) 500 քառակուսի սաժէն նաւթաբեր հող, որը գտնվում է Բալախանիում. 4) 3 կտոր հող, որը գտնվում է Փօթիում. 5) 13,000 րուբլու տոկոսաբեր թղթեր. 6) 11 խաղարկութեան տոմսակներ և այն բոլոր շարժական և անշարժ կայքերը, որոնք կը յայտնվեն ապագայում, բայց չեն յիշվում կտակում: Այս ամենը անցնում է քաղաքին Շամխարեանի կնոջ մահից յետոյ: Ստացած եկամուտը պէտք է գործադրվի ըստ կտակի հետևեալ կերպով. 60%-ով պահել Շամխարեանի որդու յիշատակին զանազան դըպրոցներում որդեգիրներ, որոնցից 40% հայեր պիտի լինեն, իսկ 20% զանազան ազգութիւններից, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան, 20% յատկացնել հոգեկան հիւանդների հիւանդանոցում հիւանդներ պահելուն, 10% յատկացնել Թիֆլիսի առևտրական դպրոցին և 10% յատկացնել անչափահաս յանցաւորների ապաստարանին:

—

Մեզ հաղորդում են, որ փետրվարի 21-ին, շաբաթ օրը, Արտիստիքական ընկերութեան թատրօնում կայանալու է մի ներկայացում Թիֆլիսի հայոց բարեգործական ընկերութեան օգտին: Եկամուտի զուտ արդիւնքի 10%-ը յատկացված է Կարմիր Խաչին: Ներկայացումն ունենալու է և համերգի ու կենդանի պատկերների բաժին: Մասնակցում են դերասաններից. տ. տ. Վարդուհի և Նոնիկեան, պ.պ. Գ. Միրզոյեան և Ալիխանեան. սիրողներից տ.տ. իշխ. Մ. Բեհբութեան, Յ. Սպենդիարեան, Վ. Մամուլեան և պ. պ. Վանշիր, Վ. Վիլշաու, Մ. Զաքար, Լ. Քալանթարեան, Մելիք-Ղարագեօզեան, Դ. Փուղինեան, Յ. Սաեգիրի, Ն. Տիգրանեան և Օ. Շմերլինգ: Ներկայացնելու են «Տօնածառ» և «Վերօչկայի գաղտնիքը» մի մի գործողութեամբ կոմեդիաները: Ներկայացումը խոստանում է հետաքրքիր լինել: Մասնակցում են լաւ և յայտնի ուժեր: Աչքի առաջ ունենալով և գովելի նպատակը, և մասնակցող ուժերի կարողութիւնը՝ յոյս ունենք, որ հայ հասարակութիւնը մի կողմ կը թողնէ իր քար սիրտը և օր առաջ կը շտապէ լցնել թատրօնը:

—

«Русск. Л.» լրագիրը հաղորդում է, որ հրէայ գործակալներ Կօզլօվում և Տամբօվում ձիեր են գնում անգլիական բանակի համար. նրանցից պահանջվում է 2 շաբաթում հասցնել 3000-ից ոչ պակաս ձի, 5—8 տարեկան: Մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն՝ այդ ձիերն իբր թէ նշանակված են Ճապօնիայի համար:

—

Քութայիսի քաղաքային վարչութիւնը, դիմելով Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան՝ խնդրում է ուղարկել իրան ամենակարճ միջոցում կենսաթօշակների կանօնադրութեան նախագիծը միմիայն վերջնական մշակված ձևով:

—

Քաղաքային II-րդ ապաստարանի կառավարչի հաշւից երևում է, որ անցեալ 1903 թուականի ընթացքում ապաստարանում գիշերել են՝ 32,061 հոգի, որոնցից 29,173 հոգի տղամարդիկ, 2,888 կանայք: Գիշերողների ամենամեծ թիւը կազմում են ռուսներ՝ 25,010 հոգի, վրացիներ 1848 հոգի, լեհեր՝ 1658 հոգի, ապա հայեր՝ 1609 հոգի. մնացած ազգաբնակութիւնները չնչին թիւ են կազմում. հիւանդների թիւն է եղել 1375 հոգի:

—

Բագուի լրագիրները հաղորդում են, որ Զ. Ա. Թաղիեվին և Իմամ-Վերդի-Վելիեվին թոյլատրված է հիմնել «Կուր-Կասպեան նաւային բաժնետր ընկերութիւն»—2,000,000 ր. դրամագլխով՝ բաժանված 8,000 ակցիաների՝ 250 ր. արժէքով: Ընկերութեան նպատակն է գնել նաւեր և նաւագնացութիւն սկսել Կասպից ծովի, Կուրի և Վօլգայի ու նրանց վտակների վրա:

—

Գանձակում հիմնվում է չքաւոր պարսկահպատակներին օժանդակող ընկերութիւն: Այդ նպատակով մօտ օրերս ժողովի են հրաւիրված քաղաքի աչքի ընկնող պարսիկները, որպէս զի կանօնադրութիւն մշակեն և ստորագրութիւն բաց անեն կամաւոր նուէրներ հաւաքելու համար:

—

«Нов. Врем.»-ի խմբագրութիւնը ստացել է 50 ր. նուէր Պետերբուրգի կօրէական դեսպանից ռուս նաւատորմը զօրեղացնելու համար նշանակված:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ Կիևի հակաթոքախտային ընկերութիւնը շուտով բանալու է Ռուսաստանում առաջին ձրի ժողովրդական բուժարանը (սանատօրիում):

—

ԽԱՆԼՈՒԽԼԱՐ գիւղից (Շարուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Նախընթաց տարիների նման մեզ մօտ ձմեռ ժամանակ միշտ կարելի է նկատել ջրի պակասութիւն: Բնակիչները գանգատվում են իրանց վիճակից: Գիւղի մօտից հոսող առուակը ձմեռվայ սաստիկ ցրտի պատճառով սառչում է, և գիւղը զրկվում է ջրից. ժողովուրդը ստիպված պէտք է գնայ երկու վերստ հեռաւորութիւն ունեցող գետակից ջուր բերէ թէ խմելու և թէ գործածելու համար. մեծ ծանրութիւն է Խանլուխլարի հասարակութեան համար, իսկ աւելի դժուար է միջակ դասակարգի համար: Այդ դժուարութիւնը կարելի է ասել փոքր ինչ թեթևացաւ (այն էլ ժամանակաւոր) շնորհիւ պ. Մ. Տէր-Թադէոսեանցի, որը կառուցել է գիւղի մօտից հոսող առուակի վրա ջրաղաց. ջրաղացի դիմաց կազմվել է մի լճակ. այդ ջուրն է, որ 50 օր շարունակ գիւղացիք գործ են ածում խմելու և կերակրի համար»:

—

ԱՐԴՈՒԻՆԻՑ մեզ գրում են. «Վաղուց է Արդուինցին մտել էր խոր քնի մէջ և յոյս չը ...

Վերջապէս ապրիլի 16-ին (1895 թ.) կնքվեց Սիմոնօսակիի խաղաղութիւնը:

Վա՜յ յաղթվածին: Ճապօնիան յաղթող էր և իր քէֆն ուզած պայմաններն էր դնում մեծ Չինաստանի վզին:

Կօրէան, պատերազմի դրդիչ պատճառը, պէտք է անկախ հրատարակվէր: Ճապօնացիներին պէտք է տար Չինաստանը Ֆօրմօզա և Պեսկադօրեան կղզիները, Լեաօ-Տունգ թերակղզին՝ Պօրտ-Արտուր բերդը նաւահանգստով: Բացի այդ հողային տուգանքներից, նա պէտք է վճարէր Ճապօնիային 200 միլիօն տաէլ *) պատերազմական կօնտրիբուցիա (տուգանք), 7 տարվայ ընթացքում, իսկ մինչև այդ ամբողջ պարտքի վճարումը՝ ճապօնացիների զօրքերը բռնած կունենան Վէյ-Հայ-Վէյը: Վերջապէս՝ ճապօնական առևտրի համար բացվում էին նոր 3 նաւահանգիստներ՝ 3 հատ նոր բաց դռներ և տրվում էին այդ առևտրին զանազան նոր առաւելութիւններ:

Այսպիսով 450 միլիօն ազգաբնակութիւն ունեցող հսկայական կայսրութիւնն իր անհուն հարստութիւններով դառնում էր գործիք ճապօնացիների նման մի անհանգիստ ու յանդուգն ժողովրդի ձեռին: Եւ ահա Եւրոպայի աչքի առաջ նորից բացվեց «péril jaune» «դեղին կորուստ» կամ «դեղին վտանգ» կոչված խրտուիլակը:

Դեռ վաղո՜ւց մի քանի պեսսիմիստ ուղեղներ նախագուշակում էին, որ 4—500 միլիօն հոգուց բաղկացած դեղին ցեղը մի օր կը շարժվի, գրոհ կը տայ Եւրոպայի վրա, կը հեղեղէ ամբողջ լուսաւոր աշխարհը և կը ծածկէ իր բարբարոս շերտով եւրօպական կուլտուրայի և քաղաքակրթութեան բոլոր ստեղծագործութիւնները:

Եւ ահա այժմ, երբ դեղին ցեղի մի անհանգիստ մասը՝ իւրացրած եւրօպական քաղաքակրթութիւնը՝ տէր դարձաւ Հեռաւոր-Արևելքին, վերևում յիշված պեսսիմիստ ուղեղները շտապեցին մութ ու տխուր գոյներով նկարագրել Եւրոպայի ապագան:

Բնականաբար ամենից աւելի տուժողը լինելու էր Ռուսաստանը—Չինաստանի, Կօրէայի և Ճապօնիայի անմիջական դրացին:

Սկսվեց մի կենդանի բանակցութիւն, մրտքերի փոխանակութիւն շահագրգռված պետութիւնների մէջ:

Անգլիան ուրախանում էր Ճապօնիայի արած ամեն մի աջող քայլի համար: Նա ցանկանում էր Ճապօնիայի զօրանալը. նա ուզում էր, որ Ճապօնիան այնքան մեծութիւն ու զօրութիւն ձեռք բերէ, որ մենակ կարողանայ մրցակից հանդիսանալ Ռուսաստանին Հեռաւոր-Արևելքում, որպէս զի ինքը շատ էլ երկիւղ չը կրէ Սպիտակ կայսրութիւնից Հնդկաստանի վերաբերութեամբ:

Ահա այդ նկատումներով Անգլիան հրաժարվեց միջամտութիւնից, պատճառաբանելով, որ չինօ-ճապօնական պատերազմն իր շահերի հետ ոչ մի կապ չունի կամ վնաս չէ իր շահերին:

Ամենից շատ վնաս կրող պետութիւնն էր Ռուսաստանը: Գուցէ նա անմիջական շահեր այդ ժամանակ չունէր. գուցէ և նա այժմ էլ չունի այնպիսի արմատական ու խոշոր շահեր այդ կողմերում, բացի երկաթուղիների դրամագլուխները... գուցէ. մենք չենք քննում այդ հարցը: Բայց խելացի դիպլօմատիան չէ բաւականանում «ներկայով». նրա խոշոր հոգսերից մէկն է ապագան. նա պէտք է հող պատրաստէ աճող, զարգացող ապագայի համար:

Այսօր դեռ ռուսական կապիտալը չափազանց չնչին է իր հսկայական երկրի աւելի ևս հսկայական պէտքերի համար. նրա արդիւնագործութեան բոլոր արդիւնքները դեռ ևս հիանալի կերպով սպառվում են և նոյն իսկ բաւականութիւն չեն տալիս իր երկրի ներքին շուկային... Բայց չէ՞ որ մօտաւոր ապագայում Ռուսաստանն էլ՝ Անգլիայի նման՝ պէտք է որոնէ շուկայ, հրապարակ իր աճող արդիւնագործութեան համար:

Ներկայ դիպլօմատիան արդէն ստեղծել է «ցեղերի կռիւ» տերմինը և նոյն իսկ որոշել է ամեն մի ցեղի (раса) բռնելիք տեղերն ապագայում: Այսպէս—Անգլիային են յատկացնում ամբողջ Աֆրիկան. անգլօ-սաքսօն ցեղն է բռնելու այդ սև ցամաքը և Ամերիկան: Ռուսաստանին յատկացնում են հիւսիսային, միջին և արևելեան Ասիան: Միւս ցեղերին էլ մի քիչ տեղ են տալիս, բայց գլխաւորապէս պնդում են, որ դրանք տեղի են տալու այդ երկու ուժեղ расаների առաջ:

Ռուսական դիպլօմատիան տեսաւ փորձով, որ դեղին ցեղի մասին այդ թէօրիայի կարծիքը սխալ էր դուրս գալիս. նա տեսաւ Ճապօնիայի ահագին զարգացումը, հասկացաւ, որ նա կարող է իր հզօր մրցակիցը լինել արևելքում և սկսեց միջոցների դիմել: Ֆրանսիան, որ իր ձեռքին ունի Հնդկա-Չինը և սահմանակից է Չինաստանին հարաւից՝ նոյնպէս իր տեսակէտներն ու նպատակներն ունի Չինաստանի մասին: Այդ երկու պետութիւնները միացան (առանց այն էլ դաշնակից են) այս հարցում ևս շահերի պատահական զուգադիպութեամբ: Գերմանիան, որի ներքին ուժերը ելք են փնտրում, որը որոնում է ամբողջ աշխարհում առևտրի տեղ և ամեն կողմ իր քիթն է խոթում՝ այստեղ էլ միացաւ սրանց հետ: Երեքով դիմեցին Միկադօին և համոզեցին յետ կանգնել Լեաօ-Տունգից ու Պօրտ-Արտուրից, որովհետև այդ երկու կէտերը եթէ մնային ճապօնացիներին՝ նրանք միշտ կարող էին սպառնալ Պեկինին:

Ճապօնիան ստիպված համաձայնվեց ձեռք քաշել իր ամենախոշոր նուաճումներից: Ժողովուրդը կրկին գրգռվեց Միկադօի վարչութեան դէմ եւրօպացիներին արած այդ մեծ զիջումների համար: Կառավարութիւնը ստիպված՝ նորից խոստացրեց իր պահանջները. նա առում էր, որ ինքը դուրս չի գայ Վէյ-Հայ-Վէյից, մինչև որ բոլոր իր պարտքը չը վճարեն, իսկ Լեաօ-Տունգից ու Պօրտ-Արտուրից՝ մինչև պարտքի առաջին կէսի վճարումը:

Ֆօրմօզա կղզում ապստամբութիւն ծագեց. չինական «սև դրօշակների» գաղտնի՝ յեղափոխական ընկերութիւնն էր այդ անողը: Լուրեր տարածվեցին, որ ռուսական զօրքերը մտել են Մանջուրիա:

Ահա Չինաստանի այդ նեղ րօպէներին Ֆրանսիան դաշնագիր կնքեց և ահագին կտոր հողեր մտցրեց իր Հնդկա-Չինի սահմանների մէջ: Իսկոյն Ռուսաստանն էլ դաշնագիր կնքեց: Ռուսներին իրաւունք տրվեց Պօրտ-Արտուրում և Կեաօ-Զաուում զինւորական նաւեր կանգնեցնել, երկաթուղիներ շինել Մանջուրիայով դէպի Վլադիվօստոկ և դէպի Պօրտ-Արտուր, և այլն: Ճապօնիան ջարդեց Ֆօրմօզայի ապստամբներին և խաղաղացրեց: Իսկ 1895-ի յուլիսին չինական վարչութիւնը 400 միլիօն ֆրանկի փոխառութիւն արեց Պարիզում, Պետերբուրգում և Ամստերդամում ռուսական երաշխաւորութեամբ, որպէս զի Ճապօնիայի պարտքը շուտով տայ ու դուրս քշէ նրան իր երկրից: Այդպէս էլ եղաւ: 30 միլիօն տաէլ տրվեց խսկոյն Ճապօնիային: Ռուսաստանը, Ֆրանսիան և Գերմանիան պարտաւորվեցին չը գրաւել չինական ոչ մի գաւառ կամ հող. չինական կառավարութիւնը պարտաւորվեց ոչ ոքի չը տալ ոչ մի կտոր հող արևելեան և հիւսիսային սահմաններում. Տա-Լիէն-Վանը դարձաւ Պօրտօ-Ֆրանկօ՝ ազատ նաւահանգիստ, ուր մտնող բոլոր նաւերն ու ապրանքներն ազատ են հարկից. իսկ Տատունգն ու Տակաշանը բացվում են արտասահմանեան առևտրի առաջ:

Այսպէս վերջացաւ չինօ-ճապօնական պատերազմը:

Խաժակ

*) Մի տաէլը արժէ 2 ր. $4^1/_2$ կօպէկ:

կար թէ մի օր կը զարթնի։ Նախկին ծխական ուսումնարանների ժամանակ, շնորհիւ ուսուցիչների և այն ժամանակվայ երիտասարդութեան, տարէնը տրվում էր մի քանի ներկայացում։ Այն ժամանակ Արդուինը ունէր և գրադարան-ընթերցարան, որը շատ կարճ ժամանակ գոյութիւն ունենալուց յետոյ՝ փակվեց ժամանակաւորապէս և չը գիտենք թէ երբ կը բացվի։ Երիտասարդութիւնը եռանդուն կերպով աշխատում է, որ մի կերպ բաց անէ, որպէս զի ազատէ շատերին սրճարաններից, որոնց թիւը համեմատած քաղաքի մեծութեան հետ՝ շատ է. սրճարանում է անցկացնում արդւինցին իր օրը և երբ հարցնում ես երիտասարդներին, թէ ինչու են յաճախում այդ ապականված օդով որջը, պատասխանում են՝ թէ ճւր գնան և ինչպէս ժամանակը անցկացնեն։ Բայց Արդուինը չէ կարող երկար ժամանակ քնած մնալ, քանի որ լսում է, որ իր շրջանում գտնված Արտանուշ և Տանձոտ գիւղերը ունեն փոքրիկ բեմեր և ընթերցասիրական ընկերութիւն։ Շնորհիւ պ. Ս. Քեքչեանի և մի քանի ուրիշ երիտասարդների ջանքերի՝ Արդուինը ունեցաւ փոքրիկ թատրոն, որի համար կազմված թատրոնական ընկերութիւնը տալիս է 120 ր. վարձ։ Շինութիւնը շատ փոքր է և եթէ հասարակութիւնը շարունակեց այնպէս վերաբերվել դէպի թատերասէրների գործը, ինչպէս մինչև այժմ, կարիք կը զգացվի վարձել աւելի մեծ շինութիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

I

Միսիօնարական գործունէութիւն

—

Հակառակ կարգ մը թեր ու դէմ գրութիւններու, Միսիօնարութիւնը հաստատուն քայլերով «Ցէրոյը գործը» աւելի զօրաւոր կռուանի մը վրայ դնելով յարատեել մտադրած է։ Միսիօնարութիւնը առաջ երեք միջոցներով յառաջ կերթար, այն է քարոզութիւն, զրադարանութիւն ու եկեղեցաշինութիւն։ Հիմա սակայն, իր հին ծրագրէն շատ մը բաներ հանելով, աւելի անմիջական օգտակարութիւն ունեցող բաներ աւելցուցած է։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը թուել շատ երկար պիտի ըլլար, մանաւանդ որ մեր նպատակը մանրակրկիտ տեսութիւն մը գրել չէ, այլ ամփոփ քաղուած մը ընել Հայ-բողոքականներու անցեալ տարուան գործերէն։

Միսիօնարութիւնը իր անցեալէն օգտուելով, հիմա աւելի գիտակցօրէն տնօրինութիւններ կընէ։ Ճշմարիտ է որ միսիօնարներու մէջ երբեմն սխալական մարդիկ գտնուած են, սակայն որչափ կարելի է անոնք ջանադիր եղած են օգտակար ազդեցութիւն մը ունենալ։

Արդի միսիօնարութիւնը առաջնութիւնը կրթականին տուած է, այս պատճառաւ այժմու քօլէճներն ու բարձրագոյն վարժարանները հիները բոլորովին կը գերազանցեն։ Դաստիարակները կարելին կընեն, ուսանողները ժամանակին ոգիին համեմատ ընտիր բարոյականով ու գիտութիւններով օժտելու։ Ր. Քօլէճ իր դիրքին համաձայն, փայլուն շրջանաւարտներ կուտայ երկրին. Անաթօլիա քօլէճ գրագիրներ ու ուսուցիչներ կը պատրաստէ։ Իզմիրի ու Պարտիզակի բարձրագոյն վարժարաններուն ծրագիրներն ալ օգտակար բաներ կը խոստանան։

Սկիւտարի օրիորդներու քօլէճը ու Աստաբազարի Հայուհեաց վարժարանը, Պրուսայի ու Իզմիրի, Հաճընի ու Մարաշի օրիորդներու բարձր վարժարանները մտքով ու սրտով զարգացեալ տանտիկիններ կը հասցնեն։ Հայ-բողոքական խնքնապահ եկեղեցիներու վարժարանները, ծաղկոցներն ու մանկապարտէզները գեղեցկօրէն կը յառաջադիմեն։ Միսիօնարութիւնը կրթականին աւելի ոյժ տալով՝ շատ աղէկ ըրաւ, ինչ որ երկար ատենէ ի վեր կը փափաքուէր։

Միսիօնարութեան զբաւատելի ձեռնարկներէն մէկն ալ հիւանդանոցներ հաստատելն է. ասոնց տեղեկագիրները կը ցուցնեն թէ մեծ դեր խաղացած են բազմաթիւ հիւանդներու մօտ։ Այնթապի, Մարզուանի, Թալասի, Եդեսիայի հիւանդանոցներն ու մանաւանդ անոնց վարիչ ճարտար բժիշկները մեր գաւառներուն համար մեծ օրհնութիւններ եղած են։ Ուրախ ենք, որ մեր բժիշկ բարեկամներէն ոմանք այս հանրօգուտ հաստատութիւններուն մէջ աչքառու դիրքեր գրաւած են, կը սիրենք յուսալ, թէ անոնք մեր համայնքին մէջ լայն օգտակարութիւններ պիտի ունենան։

Այս հսկայ հաստատութիւններուն մօտ որ-բանոց-դպրոցները ուշագրաւ դիրք մը ունին. ասոնց մէջ տիրող ներդաշնակութիւնը տեսնելով, իրաւունք կուտանք համակրելի Ալէնին, որ զանոնք Boys-Home անունով մկրտած է։ Որբանոց-դպրոցներու տղաքները լաւ սընունդ կառնեն, մաքուր կը հագնուին, կրօնական, լեզուական գիտելիքներ և արհեստ մըն ալ կը սորվին։ Չենք ըսեր թէ ամեն բան կատարեալ է, բայց կը հաստատենք թէ կատարելութեան մօտ հաստատութիւններ են անոնք։

«Սուրհանդակ»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ինչ է ներկայացնում Կորեան։ Պատերազմի ժամանակ չէզոք պետութիւնները անաչառ դատաւորների դեր պէտք է կատարեն, հանդիսանալով լոկ իբրև վկաներ մենամարտութեան։ Բնական է ուրեմն, որ պատերազմող կողմերը դիմեն նրանց կարևոր դէպքերում։ Այդպէս և վարվեց Ռուսաստանն էլ. բոլոր ներկայացրեց չէզոք պետութիւններին Եապօնիայի դէմ, գանգատելով, որ նա խախտել է միջազգային իրաւունքը, գրաւելով Կորէան։ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրը իր շըրջաբերականի մէջ թուելով մի առ մի Եապօնիայի կատարած եղծումները, յայտարարեց, որ Կորէական կառավարութեան բոլոր կարգադրութիւնները ռուսաց կառավարութիւնը չէ կարող ընդունել, որովհետև նա գործում է իբրև Եապօնիայի գործիք։ Այդ պատճառով կորէական կառավարութեան կարգադրութիւնը, որով Վիչժու նաւահանգիստը բաց է յայտարարված արտաքին առևտրի համար, ռուսաց կառավարութեան կողմից անընդունելի է։ Միւս կողմից Ռուսաստանը չէ կարող ճանաչել այլ ևս Կորէայի անկախութիւնը այն րոպէից, երբ նա հպատակվեց եապօնական կառավարութեան, ուստի և այսօր Կորէան պէտք է նկատվի երկու կռւող պետութիւնների պատերազմական գործողութիւնների բեմ։ Ուրեմն Կորէան ներկայացնում է այսօր մի երկիր, որ կարող են ոտնակոխ անել ռուսաց և եապօնական զօրքերը։ Դեռ յայտնի չէ, թէ չէզոք պետութիւնները ինչ պատասխան կը տան Ռուսաստանի բողոքին. իրանք ևս կը բողոքեն, թէ կը ճանաչեն կատարված իրողութիւնը։

Ռուսաց նաւերը վերադառնում են։ Րէյտէրի գործակալութեան հեռագիրը Պէրիմից, փետրվարի 7-ին, հաղորդում է, որ 6-ին, գիշերը, այդտեղից անցաւ մի էսկադրա, որ գընում էր դէպի Սուէզ։ Ենթադրում են, որ դա ռուսաց էսկադրան է, ծովապետ Վիրենիուսի հրամանատարութեան տակ, որ դուրս է եկել Ջիբուտիից չորեքշաբթի։ Հաղորդելով այդ լուրը, «Times»-ը շատ հաւանական է գտնում, որ էսկադրան վերադառնում է Ռուսաստան։ «Որովհետև եապօնացիները տիրում են ծովի վրա, ասում է նա, ուստի ռուսաց էսկադրայի համար մեծ րիսկ կը լինէր շարունակել իր ճանապարհը դէպի Պօրտ-Արտուր, որպէս զի միանայ այդտեղ կանգնած զինուորական նաւերի հետ. Նրա ստացած հրամանը՝ մնալ Ջիբուտիում, մի ապացուցութիւն էր, որ այլ ևս չը շարունակէ նաւագնացութիւնը»։

Անգլիայի հասարակական տրամադրութիւնը։ «Рус. Вѣд.» լրագրի թղթակիցը Լօնդօնում հետևեալ կերպով է նկարագրում անգլիական հասարակութեան վերաբերմունքը այն մեծ դրամային, որ այժմ խաղացվում է Հեռաւոր-Արևելքում. «Ամեն մի երկրի խոց հանդիսանում են այժմ փողոցային թերթերը, որ կապալով են վերցրել մի տեսակ առանձին հայրենասիրութիւն, որը նրանք իրանց կերպ են հասկանում, այն է՝ ատելութիւն սերմանել դէպի օտարները։ Այդպիսի մամուլ կայ և Անգլիայում, Ֆրանսիայում և մեզ մօտ։ Ռուսներին նա համոզում է, թէ «Անգլիան—ամենահին թշնամին է»։ Նոյնը քարոզում են այստեղ «Daily Mail» և «Daily Express» թերթերը։ Բայց ամբողջ Անգլիան չէ, որ ուրախանում է մեր անաջողութիւններով և համակրում այն ազգին, որի հետ կռւում է Ռուսաստանը։ Ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ, Անգլիայում բոլոր պահպանողականները թիւրքասէրներ էին, բայց այն ժամանակ այստեղ կար զօրեղ ռուսասէր կուսակցութիւն, որ հիացմունքով ողջունում էր Ռուսաստանի որոշումը՝ ազատել սլաւեներին։ Բրայտը այդ ժամանակ մատնացոյց արեց այն խորին զայրոյթը, որ զգում էր անգլիական ժողովուրդը Թիւրքիայի դէմ։ Այդ շարժումը շուտով գտաւ իր նշանաւոր պարագլխին—Գլադստոնին, որ համարձակ մտաւ կռւի մէջ։ Երբ Ռուսաստանը պատերազմ յայտնեց Թիւրքիային, Անգլիայի ժողովրդի մեծ մասը նայում էր դրա վրա իբրև ազատական սխրագործութեան վրա։ Եւ ռուսասիրական կուսակցութիւնը ոչ միայն համակրում էր Ռուսաստանին, այլ և յայտնի պաշտպանում էր, մինչդեռ ռուսատեացկ ուսակցութիւնը սաստիկ յարձակվում էր։ Այժմ պահպանողական կուսակցութիւնը նոյնպէս է վարվում Ռուսաստանի վերաբերմամբ, ինչպէս 1877-ին. «հայրենասիրական» մամուլը ցնծում է Ռուսաստանի անաջողութիւնների առիթով, ինչպէս երեք տարի առաջ ցնծում էր ցամաքային մամուլը Անգլիայի անաջողութիւնների առիթով։

Պորտուգալիան եւս զինւորվում է։ Պորտուգալական լրագիրները, ինչպէս հաղորդում է «National Zeitung» լրագիրը, յայտնում են, որ 15,000 զօրք պէտք է զէնքի կանչվեն։ Փետրվարի 8-ին, պօրտուգալական կրէյսէր «Վասգօ դը Գամա» պէտք է գնար Մակաօ, որ այդտեղ միանար «Դիու» թնդանօթանաւի հետ։ «Ադամաստօր» կրէյսէրը փետրվարի 9-ին պէտք է Անգօլայից Լօանդ գնար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 փետրվարի

ՍՈՒԷԶ (Րէյտ. գործ.)։ Վստահելի աղբիւրից հաղորդում են, որ ռուսական զինւորական նաւերը բռնեցին Սուէզի ջրանցքում երկու անգլիական և մի նորվէգիական նաւ ապօրէն բարձած։

ԹԱՒՐԻԶ։ Լուրերին նայելով՝ Անգլիան մենաշնորհ է ստանում 100 տարվայ ընթացքում Պարսկաստանի հանքային հարստութիւնները շահագործելու համար։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ (Րէյտ. գործ.)։ Դալնիում առևտրական գործակալ նշանակված Մօրգանին սկզբում առաջարկվեց իսկոյն գնալ այնտեղ, բայց առ այժմ այդ կարգադրութիւնը փոխված է։ Մօրգանն սպասում է անդրագոյն հրամանների, որովհետև ներկայումս չէ կարելի յուսալ, որ նրան զօրով ռուս կառավարութեան վզին կը փաթթեն։

ՀՌՈՄ։ Ռուսաստանի, Եապօնիայի, Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Իտալիայի միջև եղած բանակցութիւնների հիման վրա վճռված է, որ վերջին երեք պետութիւնների նաւերի վրա Չէմուլպօում առնված օֆիցերները և նաւաստիները Ռուսաստան կուղարկվեն այն պայմանով, որ նրանց այլ ևս չը թոյլատրվի ներկայ պատերազմին մասնակցելու։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ուղարկված է մի մեծ առողջապահական խումբ «Ամոքիր իմ ցաւերը» համայնքի կողմից։

ՍԵՒԱՍՏՕՊՕԼ։ Փետրվարի 15-ին, ճեպընթաց գնացքով Կրօնշտադտ մեկնեց փոխ-ծովակալ Բեզօբրազովը, որը նշանակվել է Բալտիկ ծովի երկրորդ բաժնի հրամանատար։ Ս. Վլադիմիրի տաճարում հոգեհանգիստ կատարվեց։

ԼՈՒԿԻ։ Վելիկօլուկիանցիները իրանց ներկայացուցիչների միջոցով ուղեկցեցին պատկերներով Մանջուրական բանակի հրամանատար Ա. Ն. Կուրօպատկինին։—Կազմվել է կոմիտէտ նաւատորմի համար նուէրներ հաւաքելու։

ՎԻԷՆՆԱ։ Փետրվար 16-ին չէխ բանաստեղծ Կոլլարայի գերեզմանից վերադարձող 1000 հոգուց բաղկացած ամբոխը գլխաբաց կանգ առաւ ռուսական դեսպանի պալատի առաջ. «ուրա» կանչեցին ռուս ժողովրդի համար և երգեցին «էյ, սլաւօններ» երգը և ռուսական հիմնը. ապարանքն ուղարկվեց մի պատգամաւորութիւն ռուս դեսպանին աւստրիական սլաւօնների զգացմունքներն արտայայտելու։ Կոմս Կապնիստը պատասխանեց, որ սլաւօնների համակրանքը ռուս ժողովրդին, որ ինքը միշտ խոր կերպով գնահատել է, յուզում են նրան առանձնապէս ուժեղ կերպով ներկայ լուրջ րոպէին և որ նա խնդրում է ընդունել Ռուսաստանի և ռուս ժողովրդի շնորհակալութիւնը։ Երբ ցուցարարներին հաղորդվեցին այս խօսքերը, նորից թնդացին ռուս ժողովրդին ողջունող աղաղակները։

ԼՕՆԴՕՆ։ 1904—1905 թւի պատերազմական բիւջէտը որոշված է 28,900,000 լիվր ստեռլինգ, այսինքն՝ 5,600,000 լիվր պակասեցրած է։ Արտիլլերիայի լիակատար վերանորոգումը ենթադրվում է վերջացնել 1907 թւի մարտին. Նախապատւութիւն է ստանում հնդկական բանակի զօրացումը։

ՉԻՖՈՒ։ (Րէյտ. գործ.)։ Այստեղ ասում են, որ եապօնական երկու նաւեր գնացել են Սասեբօ կարկատանվելու համար։

ՉԷՄՈՒԼՊՕ։ (Րէյտ. գործ.)։ Վերջին օրերում եապօնացիները ափ հանեցին 20,000 մարդ 7 բատարէաներով։

ԼԵԱՕԵԱՆ։ (Յատուկ)։ Ցերեկվայ ժամը 1 և 20 րոպէին տեղեկագրութիւն է եկել, որ ռուսական առաջընթաց ձիաւոր խումբը մտել է Կորէայի խորքը 200 վերստ և ունեցել է առաջին ընդհարումը եապօնական խմբի հետ, որը դուրս էր եկել Պէնիանից։ Եապօնացիները ջարդվել են։ Գեներալ Լինեվիչը ուղարկեց հետևակների մի կորպուս մեր ձիաւորներին զօրացնելու համար և հիւսիսային Կորէայում մեր ամրանալու համար։

ՄՈՒԿԴԷՆ։ (Յատուկ)։ Փետրվարի 12-ին և 13-ին Պօրտ-Արտուրի վրա յարձակվելու փորձերից յետոյ՝ թշնամին նոր փորձերի չէ ձեռնարկել։ Փետրվարի 27-ի ճակատամարտը բերդի պատերի տակ՝ անկասկած ստիպեց թշնամուն աւելի զգոյշ լինել. թէև նրա կորուստները պաշտօնապէս յայտնի չեն, բայց անկասկած նշանաւոր են։ Անկասկած է նոյնպէս, որ եապօնացիները կուրացել էին Պօրտ-Արտուրը նոյնքան հեշտ գրաւելու մտքով, որքան 10 տարի առաջ չինացիներից առան։ Այդ անաջողութիւնը առաջացրեց Եապօնիայում ճնշված տրամադրութիւն. ուր՝ երևի հաւատացած էին, որ յաղթանակը հեշտ կը լինի։ Զօրքերի ոգին շատ լաւ է. կորովի համբերութեամբ սպասում են նրանք ապագայ դէպքերին, ինչպէս և ամբողջ ռուս ժողովուրդը, հաւատալով իր անպարտելիութեանը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ամերիկական «Ասօսիէտէդ Պրեսս» հեռագրական գործակալութեան Պետերբուրգի ներկայացուցիչը Վաշինգտօնից հեռագիր ստացաւ այն մասին, որ Վաշինգտօնի ծովային մինիստրութիւնը յիշված գործակալութեանը հաղորդել է հետևեալ յայտարարութիւնը ամերիկական «Վիքսբուրգ» թնդանօթակիր նաւի նաւապետի, որը իբրև թէ օգնութիւն ցոյց չէ տուել ռուս նաւաստիներին Չէմուլպօում. «Ամենից առաջ ես ուղարկեցի «Վարիագ»-ին բժշկական օգնութիւն, իսկ երբ իմացայ, որ ծառայողները թողնում են նաւը, ես իսկոյն ուղարկեցի երեք մակոյկ ռուս նաւաստիներին ռուսական նաւերից անգլիական և իտալական նաւերն անցնելուն օգնելու համար։ «Վարիագը» հինգ ժամ ջրի վրա մնաց ծառայողների դուրս գալուց յետոյ»։ Հանգամանքների լիակատար պարզաբանութեան համար պէտք է կցել, որ՝ որովհետև «Վիքսբուրգ» թնդանօթակիրը փոքր նաւ է, նաւապետը չէր կարող նրա վրա առնել ռուս նաւաստիներին, որոնց նա փրկում և ուղարկում էր անգլիական և իտալական նաւերը։ «Վիքսբուրգի» նաւապետի ֆրանսիական անգլիական և իտալական նաւերի նաւապետների Չեմուլպօում բողոքին միանալուց հրաժարվելու հարցի առիթով պաշտօնապէս պարզված է, որ համաձայն ամերիկական ծովային օրէնքներին, ամերիկական նաւատորմի օֆիցերն իրաւունք չունի մասնակցելու ոչ դիպլոմատիական, ոչ քաղաքական գործի մէջ առանց Վաշինգտօնից անմիջական հրահանգի։ Այս դէպքում «Վիքսբուրգի» նաւապետի մերժումը բացատրվում է Վաշինգտօնի կառավարութեան հետ իր ժամանակին բանակցութեան մտնելու անհնարինութեամբ։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ (Րէյտ. գործ.)։ Երեքշաբթի օրվանից Բաօդինֆու մեկնեցին չորս գնացքներ հիւսիս-արևելեան սահմանը զօրք տանելու համար։ Վերջին զօրաբաժինը կը մեկնի 16-ին։ Բոլոր ուղարկված զօրքերի թիւն է 10,000 մարդ։

ՓԱՐԻԶ։ Լուբէի Հռոմ հասնելը պաշտօնապէս նշանակված է ապրիլի 11-ին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կայսրութեան բոլոր մինիստրների խորհուրդը որոշել է մարտի սկզբին (նոր տոմար) հրաւիրել մաքսային ժողով, որը պէտք է մշակէ Գերմանիայի հետ ներկայումս գոյութիւն ունեցող առևտրական դաշնագրի մէջ կատարվելիք փոփոխութիւնները։

17 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փետրվարի 16-ին մեռաւ նախկին զինւորական մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկին։—Հաղորդում են հայրենասիրական նուիրատուութիւնների մասին. Կիսլօվօդսկից—գիւղական ժողովը՝ 25,000 ր., Արզամասից—դուման՝ 200 ր., վաճառականների ընկերութիւնը՝ 700 ր., Մինսկից—փոխադարձ վարկի երկրորդ ընկերութիւնը՝ զուտ արդիւնքի 2⁰/₀-ը, մեշչանների վարչութիւնը՝ 300 ր., Չերեպօվեցից—դուման՝ 1000 ր., Մօսկվայից—ազնուականների կլուբը՝ 100,000 ր. և նաւատորմի համար՝ 25,000 ր., գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի տրամադրութեան տակ—պատերազմական հիւանդանոցների համար՝ 25,000 ր., սպանված պատերազ-

մողների ընտանիքներին նպաստելու համար՝ Ռուսական Ապահովագրական ընկերութիւնը—25,000 ր., Սումիից—քաղաքային խորհուրդը՝ 10,000 ր., Լիբավայից—քաղաքային խորհուրդը՝ 15,000 ր., Նովոչերկասկից—Շապօշնիկով եղբայրները՝ 10,000 ր., և հիմնարկութիւնների ծառայողները ռոճիկներից տոկոսներ. Սիմբիրսկից—հասարակական ժողովարանը՝ 1000 ր., Գնադենֆելդի մենօնիտների գիւղական ժողովը՝ Բերդիանսկի գաւառից՝ ոռոշեց բոլոր հողատէրերի վրա տուրք նշանակել՝ դեսիատինից 50 կոպէկ: Այդ աղբիւրից սպասվելիք նշանաւոր գումարի հաշուից ժողովը արդէն տուել է նահանգապետին 26,945 ր., Ելաբուգից—քաղաքային խորհուրդը՝ 2000 ր., ստորագրութեամբ՝ 5175 ր., Գդովայից—գեմստվօի ժողովը 5000 րուբլի, Մոսկվայի քաղաքային վարկի ընկերութեան յատկացրած կէս միլիոն նուէրից վճռված է տալ 250,000 ր. նաւատորմին և 50,000 գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի տրամադրութեանը՝ զինուորների լազարէթների համար, իսկ մնացած գումարը շրջող առողջապահական խմբեր կազմակերպելու և զօրքի տաք հագուստի համար. Շուբչամուրեան գեներալ-նահանգապետի գրասենեակի ծառայողները՝ 2% ռոճիկներից՝ նաւատորմի զօրացման համար. Ամուրի և Պրիմօրսկի նահանգների ակցիզնի վարչութիւնը՝ 2% ռոճիկներից՝ Կարմիր Խաչի համար. Վերխնեուդինի հրէական հասարակութիւնը—500 ր.՝ պատերազմից փչացածների ընտանիքների համար. Չիտինի հրէական հասարակութիւնը՝ ստորագրութեամբ՝ 1887 ր. նաւատորմին, վիրաւորներին՝ 950 ր. և պահեստի զինուորների ընտանիքներին 950 ր.:

ԲՐԷՍՏ: «Դասսաս» կրէյսէրը և ականանաւերի չորս կործանիչներ ուղևորվեցին Հեռաւոր Արևելք:

ԼՕՆԴՕՆ («Րէյտ. գործ.»): Համայնքների ժողով: Պետական-քարտուղարի օգնական Պէրսի, պատասխանելով հարցապնդումին, ասում է, որ Շանխայգուանի մարտկոցների մի մասը, որը մի ժամանակ, երբ ռուսները հեռացան այնտեղից, գրաւել էին ֆրանսիացիները: Ներկայումս նորից գրաւել է ռուս զօրաբաժինը, որ եկել է Տեանցզինից:

ՄՕՍԿՎԱ: Զանազան նահանգների ազնուականութեան պարագլուխների ընդհանուր խորհուրդը վճռեց հիմնել Մոսկվայում ընդհանուր դրամարկղ՝ նուիրատուութիւնների համար և գլխաւոր կարգադիր կոմիտէ, Մոսկվայի նահանգական պարագլխի նախագահութեամբ իւրաքանչիւր նուիրատու նահանգի ազնուականութեան ներկայացուցիչներից:

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ: Հնարված է այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ ճապօնացիները ափ են իջել Պօսիէտում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ հիւանդ.
ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.:
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (Լկօն) սիֆիլիսի և օպերացիայի համար առանձին:
Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՑԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Հոգևոր դպրոցի

Նորաւարտներից համաձայն է ընտանիքներում պարապել հայերէնից մեծերի և փոքրերի հետ ճաշի ու բնակարանի փոխարէն: Հասցէն «Գուտտէնբերգ» գրախանութը: 2—5

Մ'ի երիտասարդ՝
միջակ կրթութիւն ստացած, որոնում է պաշտօն կօնտօրչիկի, գործակատարի և կամ նոյնանման գործերի: Հասցէն «Մշակի» խմբագրատանը: 1—5

Լոյս տեսաւ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ
Քսանն եւ ինն պատկերներով (արտասահմանում պատրաստված)
Գինն է՝ 1 ր. 50 կ.
Դիմել՝ «Գուտտեմբէրգ» եւ «կենտրօնական» գրավաճառանոցներին, կամ հեղինակին՝ Тифлисъ, Редакція «Мурчъ» 3—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի:
19—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին, ամեն օր առաւօտեան 12—2, երեկոյեան 5—6: Վեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի, Բախչիեվի դեղատան կից:

ԳՐԻԳՕՐԻՅ ՄԱՏՎԷԵՎԻՉ
ԻՕԽՎԷԴ
Ընդունելութիւն ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւնների, ատամ հանելու, բժշկելու, պլոմբ անելու, մաքրելու և արհեստական ատամներ շինելու:
Հասցէն՝ Михайловская ул., № 108, противъ Кирки: Ընդունելութիւնը առաւօտեան 10-ից մինչև երեկոյեան ժամի 7-ը: 25—30

Երևանի
նահանգի Սուրմալու գաւառում ծախվում է երկու կտոր հող՝ 2271 դեսեատին և 34 դեսեատին: Մանրամասնութիւնների համար դիմել Իգդիր Ефрему Меликъ Вартанесяну 10—10

Ծախվում է
ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ
դրամա 3 գործ.
Հեղ. ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱԲԷԼԵԱՆԻ
Գինը 50 կ.
Դիմել. Баку, Александру Абеляну 10—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց
Վերադարձաւ արտասահմանից և նորից ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825. (ամեն օ.) 5—15

Լոյս տեսաւ Մ. ՂԱԶԱՐԵԱՆՑԻ
«ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԵՒ ԱՅՆՕՐՈՒԱՆ ԷՐ»
աշխատութիւնը և վաճառվում է Թիֆլիսում՝ «Գուտտէնբերգ» և «Կենտրօնական» գրավաճառանոցներում, Բագւում՝ Պրօմեթէուս» ընկերութեան մօտ, Կաղզվանում՝ հեղինակի մօտ: 2—2

„Գուտտենբերգ“
գրախանութում վաճառվում են.
«Պատմութիւն Հայոց Հայկազանց տէրութեան սկսելէն մինչև մեր ժամանակը», Հ. Ե. Զագրճեան, 1—50 կ.:
«Աւետարանը իբրև կեանքի հիմքը», Գր. քահանայ Պետրօվի, Թարգմ. Հ. Քէչէկեանի, 20 կ.
«Համառօտութիւն Բիւզանդեան կայսրների պատմութեան», Թարգմ. գերմ. Մովսէս վարդ. Տէր-Մովսիսեան, 1 ր.:
«Քրիստոնէութեան արշալուսին կամ պատմ. Ներօնի ժամանակից», Թարգմ. ռուս. Մխիթար վարդապետ, 2 ր. 50 կ:
«Օմար Խայեամի քառեակները», քննական ուսումնասիրութեամբ մը պարսկերէն բնագրէն Թարգմանեց Գ. Փառնակ, 1 ր. 50 կ.:
«Արդի լեզուագիտութիւնը», Հայր Վ. Մէնէվիշեանի, 1 ր. 20 կ.:
Գիրք գրելու արուեստը, նորուս հեղինակներուն ուղղեալ, քանի մը կարևոր ակնարկութիւններ հայր Գ. Մէնէվիշեանի, 50 կ.:
Դիմել.—Тифлисъ. Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» Г. И. Галустянъ. 2—2

Կենտրօնական Գրավաճառանոցում վաճառվում են
հետևեալ նոր գրքերը՝
Հանրամատչելի գրադարան Հ. Առաքելեանի, Անդերսընի հէքիաթները, հեղինակի պատկերով և կենսագրութեամբ, Թիֆլ. 1094, գ. 50 կ.
» Արբեցողութեան դէմ, Թիֆլ. 1904, գ. 15 կ.
Բաշինջաղեան Գէորգ, Նկարչի կեանքից յիշողութիւններ, Պետր. 1903, գ. 35 կ.
Մասեգացցա Պ., Սիրոյ մեղքերը և նոցա ծագումը, հոգեբանական հետազօտութիւն, Ալէքս. 1903, գ. 10 կ.
Մէլիք-Թանգեան Ն. վ., այոց եկեղեցական իրաւունքը, ա. գիրք, ներածութիւն և աղբիւրներ, Շուշի, 1903, գ. 1 ր. 50 կ.
Նուէր մանուկներին, Փոքրիկ Պարոյրի արկածները (գլխով անցածները), պատկերազարդ, Թիֆլ. 1904, գ. 15 կ.
Պեսրով Գր. քհ., Աւետարանն իբրև մեր կեանքի հիմքը, Թարգ. Հ. Քէչէկեանի, Պետր. 1903, 20 կ.
Ս. էջմիածին, 303—1903, պատկերազարդ նկարագրութիւն, Վենետ. 1903, գ. 1 ր.
Ստախով Ն., հոգեբանական հիմնական գաղափարների մասին, Թարգմ. Ս. Տիգրանեանի, Վաղարշ. 1903, գ. 40 կ.
Վիլլեր ուսուցչապետ, Մեծն Աղեքսանդր Ա., պատմական կենսագրական տեսութիւն, Թարգմ. Վրթ. քահ. Մարգարեանի, Վաղարշ. 1903, գ. 50 կ.
Փառնակ պարսկ. բնագրից, Օմար Խայեամի քառեակները, քննական ուսումնասիրութիւնով,
Ծանօթութիւն. Խաչատուր Աբովեանի երկերը (Վէրք Հայաստանի և ուրիշները) սակաւաթիւ օրինակներ են մնացել.—անկազմ արժէ 2 ր., կաշեկազմով՝ 2 ր. 40 կ.
Շահզադէ և Փերիխանում (հէքեաթ), գրեց Ա. Փ. Թիֆլ. 1903, գ. 30 կ.
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (Ե. 2. Հ.) 1—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Հայոց Դրամատիկական ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է հայ թատերագիրներին ուղարկել վարչութեան նախագահին (Тифлисъ, Барят. е№ 8 кн. М. Тумановой) իրենց թատերական գրուածքներ ս. Մ. Մակարեանի մրցանակաբաշխութեան ներկայացնելու համար:
Մրցանակաբաշխութեան պայմանները՝
Մրցանակաբաշխութեան ենթարկվող գրուածքները պէտք է ուղարկվեն վարչութեանը ոչ ուշ քան 1904 թ. տարվայ օգոստոսի 20-ը, կեղծ ստորագրութեամբ պայմանական մակագրութիւն կրող ծրարով, որի հետ պիտի լինի նոյնպիսի մակագրութիւն կրող և հեղինակի իսկական անունը ներփակող ծրար:
Մրցանակի հարցը կորոշի մրցանաբաշխութեան յանձնաժողովը, որ կընտրուի 1904 տարվայ մարտ ամսին:
Մրցանակը կազմվելու է տ. Մակարեանի կտակած 3000 ր. մի տարվայ տոկոսից:
Կարող է տրվել նաև կէս մրցանակ:
Մրցանակաբաշխութեան կարող են ենթարկվել միայն այն գրուածքները, որոնք դեռ չեն ներկայացված, կամ ներկայացված են միայն վերջին սեզոնին: 4—5

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ԳԼԽԱՒՈՐ
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

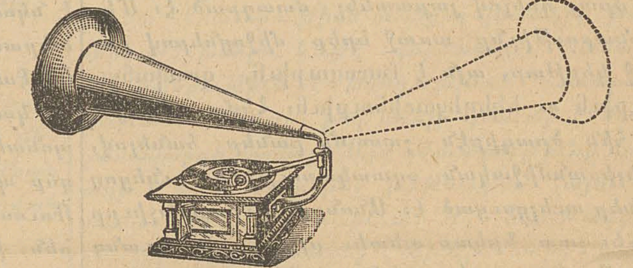

Ընկերութեան **ԳՐԱՄՕՖՕՆ** Ռուսաստանում
Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, Աբէլեանցի տուն № 7.

Մեծ պահեստ ամենակատարելագործված սալօնական և կօնցերտային գրամօֆօնների:

«Մօնարխ»	A	փոխանակ	175 ր.	125 ր.
»	B	»	150 »	100 »
»	C	»	125 »	80 »
«Հրաշք» փակ, 2 երկու մեծ պլաստինկայի լարվածքով փոխանակ . . .			40 »	30 »
«Շտանդարտ» փակ, 2 մեծ պլաստինկայի լարվածքով փոխանակ . . .			60 »	40 »
«Գրանդ» փոքր կօնցերտային բուպօրով փոխանակ			100 »	65 »

Մեծ պահեստ անշշուկ պլաստինկաների:

«Գիգանդ» (դիամետր 12).	5 »	
Գրանտ «Ecstra» . . .	4 »	
» սովորական . .	2 »	50 կ.
Փոքր «Ecstra»	2 »	— —
» սովորական	1 »	20 »
Տամանիօ	10 »	— —

Լիբրէտտօ Ա. Դ. Վեալցեվայի—30 կոպ. ալբօմը.

Մեծ քանակութեամբ անշշուկ պլաստինկաների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս են.—ռուսաց, վրաց, հայոց, թուրքական, պարսկական, թաթարական, լեհական, ֆրանսիական, անգլիական, իտալական, գերմանական և ուրիշները:
Մեծ քանակութեամբ բազմազան տեսակներ ռուսական և օտարազգեայ բէպէրտուարի օրկէստրներից ու երգից:

Պահեստի խանութում կայ կօնցերտային գրամմօֆօնային դահլիճ, որտեղ գրամմօֆօնով հետաքրքրվողները կարող են ամեն օր, բացառութեամբ կիրակի օրերի, առաւօտեան 8½ ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը լսել ՁՐԻ ԿԵՐՊՈՎ ՆՈՐ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ:

Հին պլաստինկաների փոխելը նորերի հետ տեղի է ունենում հատը հատի հետ—փոքրերին զեղչելով 25 կ.—իսկ մեծ պլաստինկաների համար 50 կոպ.:
Պահեստի խանութում կան մասնաւոր արհեստանոցներ, որտեղ աշխատում են ամենալաւ տեխնիկներ:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ
Մեր արտադրութիւնների հետզհետէ աճող պահանջի պատճառով, վերջերս երևացին մեր ապպարատների կեղծուածներ: Աշխատելով զերծ պահել մեր մշտական կլիէնտներին այնպիսիներին հաւատ ընծայելուց, մենք յայտնում ենք ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ մեր ԳՐԱՄՄՕՖՕՆՆԵՐԸ և ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԸ օժտված են ֆաբրիկայի դրօշմով—«ՓՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ» և մենք երաշխաւորում ենք միայն այդպիսիների համար: Բոլոր ուրիշ ապպարատները և պլաստինկաները, որոնք չունեն վերոյիշեալ «ԴՐՈՇՄԸ», պէտք է ընդունվեն իբրև կեղծուածներ և որոնց չը պէտք է հաւատ ընծայել:

ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ ապրանքն ուղարկվում է վերադիր վճարով նախօրօք գրաւական ստանալուց յետոյ:

ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ դէպի բոլոր երկաթուղու կայարանները եւրօպական Ռուսաստանի սահմաններում (ամառը ի հաշիւ առած ջրային ճանապարհների նաւահանգիստները) կատարվում է խանութն ընդունում է իր վրա կիսով չափ միայն:

Նութի հաշւով: Պօստով ուղարկելը խանութն ընդունում է իր վրա կիսով չափ միայն:
Հասցէն՝ նամակների և փողային կորրէսպօնդենցիայի համար.—Գօլօվինսկի պրօսպէկտ. Աբէլեանցի տուն № 7:
Հասցէն՝ հեռագրերի համար «ԳՐԱՄՕԿՕՄՊԱՆԻԱ.» Թիֆլիս:
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐՆ ուղարկվում և տրվում են
ՁՐԻ:
Պ.պ. գումարով գնողներին զգալի զիջում:
Գումարով պրէյս-կուրանտներն ուղարկվում են ըստ պահանջման ԱՆՑԱՊԱՂ: 13—50